

4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: Про схвалення Концепції розвит. від 20.09.2017 № 649-р (rada.gov.ua)

5. Подолання цифрового розриву в Україні: людиноцентричний підхід - [Електронний ресурс] / О. Udovuk, О. Moskalenko, І. Кулюмчук – 2020 р. Режим доступу до ресурсу: Подолання цифрового розриву в Україні: людиноцентричний підхід United Nations Development Programme (undp.org).

***Лакоснік Каріна Ігорівна,**
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОДИФІКАЦІЯ ЮСТИНІАНА: ПЕРЕДУМОВИ, ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗНАЧЕННЯ

Кодифікація Юстиніана – це важливий історичний подія в сфері права, що відбулася за часів візантійського імператора Юстиніана I (від 527 до 565 р. н. е.). Ця подія має важливе значення в розвитку правової системи і правознавства. Давайте розглянемо передумови, характеристику та значення кодифікації Юстиніана більш детально:

Так, уже на відносно ранньому етапі свого історичного розвитку юридична техніка й у цілому культура римського права виявили потребу й прагнення до узагальнення й уніфікації джерел права й правових норм, що впливають із них. Це прагнення особливо підсилювалося в імператорський період, коли уніфікація правозастосування в інтересах єдиної правової політики стала практичною державною необхідністю у власних інтересах влади. Розвиток юридичної науки в перші століття н. е. викликало до життя перші стадії систематизації правових джерел і аналогічного значення комплексні юридичні праці. Так, наприкінці II–початку III ст. юристом Папірієм Юстом був складений систематичний збірник постанов імператора Марка Аврелія в 20 книгах. Приблизно в той же час інший відомий юрист – Юлій Павло – звів воедино всі на той час оприлюднені декрети імператорів. Тоді ж була оприлюднена офіційна кодифікація преторського едикту. Справа кодифікації виправлень була взаємозалежною з правовою політикою

імператорів. Узагальнення саме імператорських постанов розглядалося як головне в цій роботі. На початку IV ст. був складений Кодекс Григоріана, в якому узагальнювалися конституції імператорів за 196–295 рр. Кодекс складався з 14 книг, що поділялися на титули, і включав, що було головним, справжні й повні тексти колишніх актів. Трохи пізніше був складений ще один аналогічний Кодекс Гермогеніана, що слугував як би продовженням попереднього, охоплюючи постанови за 291–365 рр.

У V ст. при імператорі Теодозії був виданий (за зразком попередніх) уже офіційний збірник імператорських конституцій – Кодекс Феодосія (438 р.) в 16 тематичних книгах. У кодексі вперше був зроблений відбір тільки чинного законодавства. Усі згодом видані імператорами узагальнювалися у вигляді зборів т. зв. новел – *Novellae leges*. Але з падінням Західної Римської імперії в історичному житті римського права утворилася свого роду пауза; подальший рух, а разом з тим і розвиток кодифікації довелося вже на Візантію.

Досвід приватних і офіційних кодифікацій показав важливість створення єдиного збірника права, укладення зводу, в якому було б як цивільне, так і преторське законодавство і який міг би слугувати твердою основою під час здійснення правосуддя. З плином часу ця потреба відчувалася дедалі гостріше. Після видання кодексів Григоріана, Гермогена та імператора Феодосія імператорські конституції видавалися й далі, в той час як багато з них виявилися вже скасованими. Таким чином, постала невідкладна потреба в перегляді кодексів та їх доповнень. Панівний клас Римської імперії був зацікавлений в анулюванні застарілих норм в оновленні права. На здійснення цієї мети була спрямована і політика у галузі законодавства [1, с. 137].

Уже Феодосій II мав намір зробити загальний перегляд як конституцій, так і юридичної літератури, і укласти єдиний цілісний звід, але задум свій не здійснив. Виконав цей план у найширшому масштабі візантійський імператор Юстиніан. Величезна праця складання Юстиніанівського зводу виконувалась під керівництвом видатного юриста того часу Трибуніану в декілька прийомів і в порівняно короткий термін. Насамперед Юстиніан вирішив упорядкувати конституції, які були видані після Теодозіанського кодексу, і переглянути попередні кодекси, вилучити все застаріле, а чинне об'єднати в один збірник.

З цією метою Юстиніан у лютому 528 р. призначив комісію з десяти осіб, серед яких був і згаданий Трибуніану. Через рік комісія закінчила свою роботу і в квітні 529 р. був обнародований Кодекс Юстиніана і тим самим анульовані попередні кодекси. Кодифікація Юстиніана включала створення чотирьох великих юридичних збірників: Кодекс Юстиніана, Новели, Пандекти та Інституції.

«Кодекс Юстиніана» був першим збірником і містив закони Римської імперії, які були актуальні на той момент.

«Пандекти» були збірником цитат з робіт римських юристів, які слугували важливим джерелом права.

«Інституції» були навчальними матеріалами для студентів права.

«Новели» включали закони, які були прийняті після створення оригінального «Кодексу Юстиніана».

Велич Юстиніана як законодавця полягає не лише у проведенні кодифікації права. Вперше в історії Римської імперії державні закони і церковні канони не були розділені за різними збірниками, але органічно увійшли до складу одних і тих же книг. Так на світ з'явилися перші номоканони, державно-церковні юридичні збірники – характерна і незмінна риса візантійського права. У 4-й та інших новелах імператор відверто писав: «Першим предметом нашої турботи є догмати Бога та гідність священства», і далі: «Якщо ми так прагнемо підсилити цивільні закони, силу котрих Бог довірив нам для безпеки наших підданих, то так само й нам слід широко прагнути укріпити канони та священні закони, що створені для спасіння наших душ». А на початку трактату проти Орігена він зазначав: «Ми завжди прагнули та прагнемо усюди захищати істину та безперечну віру християн і мир у самій Святій Кафолічній та Апостольській церкві. Це наше перше та найголовніше завдання. Ми переконані, що імператорська влада надана нам у цьому житті та стверджується Богом, який обмежив ворогів нашого правління. Й сподіваємося, що в майбутньому житті Він не залишить нас та надасть нам Свою милість у Своїй досконалості» [2, с. 171].

Отже, Кодифікація Юстиніана внесла великий внесок у розвиток юридичної науки та практики, оскільки створила єдиний, систематизований і досконалий збірник законів, який став основою для розуміння і застосування римського права. Ця кодифікація вплинула на подальший розвиток юридичних систем багатьох країн, особливо в Європі. Важливо підкреслити, що «Кодекс Юстиніана» залишив слід в сучасному праві та був важливим кроком у створенні єдиних правових систем.

Список використаних джерел

1. Селіванов В. М. Кодекс Юстиніана. *Юридична енциклопедія* : В 6 т. Т. 3 : К–М / Редкол : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. С. 137–138.

2. Дрозд В. І. Кодифікація Юстиніана: витоки, передумови, значення. *Наше право*. 2016. № 1. С. 169–174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2016_1_31

